



SVENSKA ORDFÖRRÅDETS HISTORIA LATINETS INFLYTANDE PÅ SVENSKA

Eva Tidner 2020

Svenskan och latinet är ju båda indo-europeiska språk fast av olika familjer och alltså på långt håll släkt med varandra. I vissa ord ser man släktskapet tydligt; de brukar benämnas *indoeuropeiska arvord*. Några exempel:

ager = åker **edere** = äta **fluere** = flyta **mater** = moder **mensis** = månad
minor = mindre **nasus** = näsa **piscis** = fisk **secare** = skära **sol** = sol
tres = tre **ver** = vår

Genom handelsförbindelser mellan romare och germaner under romersk kejsartid och framåt kom latinska lånord från olika semantiska områden in i de germanska språken och spred sig västerut och norrut. In i svenskan kom de oftast via tyskan, frisiskan eller franskan. Dessa ord brukar benämnas *tidiglån*. Några exempel från tre semantiska områden: (mlat.= medeltidslatin)

Handel

kosta av ty. *kosten*, lat. mlat. *costare*, lat. **constare** = stå (i ett visst pris)

köpa bildat av lat. **caupo, -ones** m. = värdshusvärd (jfr eng. *cheap*)

mynt av **Moneta** (Romarna hade nämligen ett myntverk i **Juno Monetas** = J. den manandes tempel på Capitolium. Jfr eng. *money*, *portmonnä*, *monetär* union.)

marknad av lat. **mercatus** = handel

öre av lat. *aurea* = det gyllene (myntet)

Byggnadskonst

mur av lat. **murus** = mur, vägg

port av lat. **porta** = statsport

stråt av lat. **strata (via)** = stenlagd väg (jfr *autostrada*, eng. *street*, ty. *Strasse*)

kalk av lat. **calx, calcis** f. = kalk(sten)

tegel av lat. **tegula** = taktegel

vall av lat. **vallum** (jfr eng. *wall*)

valv av lat. **valva** = dörrflygel, dörrhalva

kök av lat. **coquina**

fönster av lat. **fenestra** (Det gamla nordiska ordet för 'fönster' var ju *vindöga* som återfinns t.ex. i engelskans *window* och danskans *vindue*.)

kammare av lat. **camera**

källare av lat. **cellarium** av **cella**

kittel av lat. **catillus** dim. av **catinus** = skål, tallrik. (Jfr mansnamnet *Kjell* = hjälm, "kittel" på huvudet.)

Närande växter

kål av lat. **caulis**, **-es**

fänkål av lat. **feniculum**

frukt av lat. **fructus**

vin av lat. **vinum**.

Vissa översättningslån från latin förekom, en del av dem härstammande från grekiskan:

samvete av lat. **conscientia**, grek. συνειδέσις *synéidesis*

väsen via lågtyska av lat. **essentia**, grek. ουσία *ousía*

försyn av lat. **providentia**, *and, ande* från lat. **anima**, **animus**, **spiritus**.

Under historiens gång har svenskan sedan påverkats av flera språk:

- Av latin och grekiska genom kyrkan och den vetenskapliga kulturen.
- Av lågtyskan under senmedeltiden, då Hansaförbundet var som mäktigast.
- Av franskan, hovens och adelns språk, på 1700-talet.
- Av högtyskan på 1600-talet genom trettioåriga kriget och på 1800-talet, då Tyskland var en kulturell stormakt.
- Efter andra världskrigets slut av engelskan, de västerländska segrarmakternas största språk.

Med kristendomen på 1000-talet dyker bibliska helgonnamn upp av hebreiskt, grekiskt och latinskt ursprung:

Johannes med kortformerna *Johan*, *Jon*, *Hans*

Laurentius med kortformen *Lars*

Nikolaus (= grek. besegrare av folk) med kortformerna *Niklas*, *Nils*, *Klas*

Klemens (= mild)

Martin som sedan blev *Mårten*

Kristina med kortformerna *Kristin*, *Kerstin*, *Stina*

Maria betraktades i början som alltför heligt och *Eva* som alltför syndigt, hon var ju orsak till hela människosläktets elände.

På 1100-talet kom de första latinska skrifterna till i Sverige. I början hade de form av gravinskriftioner, senare kalendrier, helgonlegender och s.k. diplom, texter av juridiskt och administrativt slag. Från 1200-talet kom landskapslagarna, som var avfattade på fornsvenska, och svenskan introducerades även i de andra genren. I diplomlitteraturen dominerade svenskan under 1300-talet men en del var fortfarande författat på latin eller lågtyska. På grund av Hansa-staternas omfattande ekonomiska och politiska inflytande i städerna skulle man kunna tala om en trespråkig medeltida språkkultur.

De religiösa skrifterna skrevs huvudsakligen på latin medeltiden ut. Med introduktionen av latinska skrifter kom det latinska alfabetet. Också de svenskspråkiga landskapslagarna är skrivna på detta alfabet. Runskriften levde ännu under medeltiden, ibland som gravinskrifter, men lämnades snart därhän.

Påven hade naturligtvis välkomnat Sverige in i den europeiska katolska gemenskapen och från hans kansli strömmade en mängd skrifter av kyrkligt administrativ karaktär. Detta skrivna kanslilatin hade utvecklats ur det senromerska ämbets- och förvaltningspråket och därefter spridit sig ut i Europas romersk-katolska länder. På detta sätt formades de olika nationalspråkens kanslispråk, således även det svenska genom direkt eller indirekt påverkan.

Det karaktäristiska för detta språk är naturligtvis den tunga meningsbyggnaden med många bisatser och satsförkortningar med particip. Senare under nyare tid utvecklades denna stil efter tyskt mönster och nådde sin fulländning under 1800-talet och början av 1900-talet i domstolars och den offentliga förvaltningens språk. Under 1900-talets senare hälft och början av 2000-talet har utvecklingen blivit den motsatta, en strävan mot ett ledigare språk med kortare meningar och färre satsförkortningar.

Efter reformationen hölls de kyrkliga predikningarna på svenska och helgonlegender översattes och omarbetades. Svenskan omformades efter latinska mönster och ords betydelser utvidgades till att även uttrycka abstrakta begrepp.

Under 1600-talet och ännu mer på 1700-talet började svenskan alltmer användas i vetenskapliga skrifter ibland blandat med latinska uttryck. Sedan kom latinska lånord att översättas till motsvarande svenska ord: **acta** blev till exempel 'handlingar', inte 'skrifter'. Ibland användes latinska ord som eufemismer: **coitus interruptus** i stället för 'avbrutet samlag', **penis** för manslem eller snopp och **cunus mulieris** för kvinnans snippa. Denna tendens har sedan fortsatt. Vi talar allmänt numera om **cancer** i stället för 'kräfta' och termer som *diabetes*, *rödsot*, *tuberkulos*, *bronkit*, *polio* och *rabies* har ersatt tidigare vanliga benämningar 'sockersjuka', 'dysenteri', 'lungdot', 'luftrörkatarr' och 'barnförflamning' och 'vattuskräck'. De latinska/grekiska benämningarna har därmed fått en dubbel funktion som internationella ord i en alltmer globaliserad värld och som formella beteckningar för att undvika att gå närmare in på något obehagligt eller opassande -- dvs. eufemismer.

TYSKA

Hansaförbundet hade ju en väldig betydelse i Östersjöområdet i flera århundraden under hela medeltiden. Tyska handelsmän och hantverkare flyttade in i städerna och tyska bergsmän lärde ut sin konst i Bergslagen. Särskilt under 1400-talet vällde mängder av lågtyska ord in i svenskan. Några exempel:

<u>Titlar</u>	fru	fröken	furste	herre	hjärte	jungfru	ståthållare
<u>Riddarväsen</u>	hov	jaga	riddare	stolt	ädel		

Handel och stadsliv

betala	borgare	frakt	frukost	fängelse
gesäll	handel	kosta ¹	köpman	mynt
mästare ²	rådhus	ränta ³	skomakare	slaktare
tull ⁴	vara (subst.)			

Hus och inredning

fönster ⁵	gaffel	glas	klocka	korg ⁶
kruka	källare ⁷	lampa ⁸	skåp	spegel
tallrik	trappa			

Kläder byxor⁹ ficka foder kappa rock stövlar

Bär och frukter frukt¹⁰ körsbär plommon russin¹¹

Fåglar falk fink lärka näktergal

Kultur dikt konst krönika rim språk

Även abstrakta substantiv lånades in:

allvar	blick	elände	handel	hantverk	högmod
konst	kunskap	list	lycka	makt	plats ¹²
resa	sinne	skänk	trots	tvivel	

Adjektiv

billig	duktig	frisk	härlig	nykter	rask	salig
skön	ståtlig ¹³	säker	tapper			

¹ kosta, köp, mynt -- Redan tidigare inlånat in från medeltidslatin. Se ovan sidan X.

² Mästare av lat. *magister*, ett ord som senare lånades in på nytt och då bevarades i sin latinska form.

³ Ränta av medeltidslat. *renta* av *rendita* av lat. *reddita* = återgivna (pengar).

⁴ tull av medeltidslat. *toloneum* av lat. *telonium*, grek. *τέλων* = tullhus, skatteindrivning

⁵ Se ovan sidan 2.

⁶ korg av lat. *corbis*

⁷ källare av lat. *cellarium* av *cella*

⁸ lampa av grek. *λάμπας* *lampás* = fackla

⁹ En sammandragning av 'bockhosor', hosor som gjordes av bockskinn. (tyska: Buck - hosen)., eng. 'hose' vattenslang, långstrumpor.

¹⁰ Se ovan sidan 2.

¹¹ russin via fornfranska av lat. *racemus* fruktstjälk, -klase, druvklase

¹² plats av lat. *platea* av grek. *plateía*

¹³ stått av lat. *status* = ställning, senare inlånat som stat och status,

Lågtyska lånorden ersätter svenska synonyma ord

Ibland ersatte de lågtyska lånorden svenska synonyma ord som visserligen levde kvar men blev mindre vanliga, fick ett annat stilvärde eller en annan betydelse: *anlete* trängdes till exempel undan av *ansikte*, *rita* av *skriva* (jfr eng. *write*), *varda* av *bli/va/*, *arvoda* av *arbeta* (jfr /läkar/*arvode* = lön), *spyria* (= *spörja*) av *fråga*, *sicken* av *tholikin/sådan*, *mal* (*mål*) av *språk*.

Ordet *gåva* kom att ersätta det tidigare *gift* som lever kvar i sammansättningar som *avgift*, *eftergift*, *hemgift*, *tillgift*, *uppgift*, *utgift*, *gift* = giftigt ämne och *gifta bort* = ge bort en brud (jfr engelskans *gift* = gåva).

Förstavelser och avledningsmorfem

Inte bara hela ord lånades in utan också mängder av **förstavelser** och **avlednings-morfem** och flera av dem blev produktiva: *an-falla*, *be-tala*, *av-stånd*, *bi-drag*, *er-känna*, *för-därv*, *ge-men*, *und-gå* och *skön-het*, *värd-inna*, *tvätt-erska*, *dyr-bar*, *var-aktig*, *lust-ig*, *sol-ig*. Det tyska adjektivsuffixet *-ig* ersatte det nordiska *-og/-ug* som lever kvar i *avog* och *idog*. Ibland fick de gamla nordiska suffixen nytt liv genom liknande inlånade lågtyska suffix såsom *betalning*, *inbjudan*, *lärare*, *stavelse* motsvarande lågtyskans *-ing*, *-en*, *-er*, *-isse*.

Det lågtyska inflytande blev alltså oerhört omfattande. En del gamla svenska ord försvann och ersattes av nya lånord men språket berikades också med nya ord för en mängd helt nya begrepp.

Under loppet av 1400-talet minskade invandringen av tyskar och därmed också nya lågtyska tillskott. Men avgörande för det svenska språket var den svenska nationalstaten som bildades på 1500-talet under Gustav Vasa och reformationen. Det tyska inflytandet fortsatte dock under följande århundraden. Med undantag av vissa avbrott på 1700-talet var Tyskland ända till slutet av andra världskriget den stora förbindelselänken mellan Sverige och den europeiska kulturen. Den högtyska kulturen inspirerade med sin filosofi, litteratur och vetenskap. Många svenskar studerade på 1500- och 1600-talet vid tyska universitet och flera författare på 1700- och 1800-talet tog in högtyska lånord. Några exempel:

aber ¹⁴	angenäm	anstalt	baktanke	betjänt
friherre	fuska	fänrik	gehör	geist
gemytlig	häxa	kamrat	medelväg	medelålder
sinnebild	skräck	skurk	springbrunn	stillestånd
von oben	välstånd	värdshus	århundrade	

Somliga ord har ändrat betydelse sedan 1700-talet. Ofta stod de förr närmare tyskan: *artig* tidigare = behaglig, *draga* tidigare = bära, *nedrig* tidigare = låg, *rolig* tidigare = lugn men *ro* tidigare = nöje, *ålderdomen* tidigare = forntiden. På 1900-talet fick vi ord som *schlager*, *gunstig*, *avspänning* och *IQ* (*Intelligenz-Quotient*).

¹⁴ *aber* = men i betydelsen 'oväntat hinder'

Några exempel på översättningslån är *genomsnitt* (via danskan) av *Durchschnitt*, *hatkärlek* av *Hassliebe*, *kundvänlig* av *verbraucherfreundlich*, *lönekuvert* av *Lohntüte*, *sevärdhet* av *Sehenswürdigkeit*, *välstånd* av *Wohlstand*, *århundrade* av *Jahrhundert*, *övermänniska* av *Übermensch*.

Några tyska personnamn blev vanliga också i svenskan: *Adolf*, *Albert*, *Albrekt*, *Gerhard*, *Gertrud*, *Gottfrid*, *Gotthard*, *Herman*, *Fredrik/a*, *Henrik*, *Ludvig*, *Otto*, *Wilhelm*, *Ulrik/a*.

DANSKA

Även danska ord har letat sig in i svenska framför allt från skandinavismens tid:

dis	eftermäle	hänsyn	förståelse	förälskelse
inlägg	lyhörd	nedärvd	omvärld ¹⁵	racka ned på
självövertinnelse	spröd	spydig	slank	upplevelse
övergrepp				

FRANSKA

Redan under svenskarnas långvariga krig i Tyskland på 1600-talet kom franska ord oftast via tyskan in i svenskan t.ex.

avancera	batteri	batalj	furir	general
konstapel	löjtnant	major	mina	patrull
skvadron				

Under drottning Kristinas tid började franskan bli ett hovspråk och franska ord lånades in direkt. Från slutet av 1600-talet ända in på 1900-talet var franska det första främmande språket för högreståndsflickor. Inom diplomatin var dock latin ännu under stormaktstiden det dominerande språket. De enväldiga kungarna Karl XI och Karl XII behärskade inte franska men under frihetstiden med drottning Lovisa Ulrika blev franskan betydelsefull och fick ännu högre status under hennes son Gustav III och spred sig från hovet och adeln över till borgerligheten. Franskans väldiga roll som högstatusspråk under 1700-talet avtog så småningom under 1800-talet.

Från keltiska via franska till svenska

Några ord lånades in som från början hade keltiskt ursprung: *klocka* (onomatopoetiskt), *kärra*, *bäver*, *tunnel*, personnamn på *-rik* såsom *Erik*, *Ulrik*, *Henrik* (jfr latinets *rex* och galliska namn som *Dumnorix*, *Orgetorix*, *Vercingetorix*).

¹⁵ via danska från ty. *Umwelt*

Suffix

Liksom tyskan har också franskan bidragit med många suffix. En del av dem hade franska i sin tur fått från andra språk:

servera	tyranni	organism	turist	mimik
nation	direktör	direktris	dansös	broschyr
protestant	regent	elegans	diligens	servis
plantage	salong	toalett	populär	

Man kan särskilt märka diminutiven (förminskningsformen) *-ett* och augmentativen (förstoringsformen) – *on/-ong/* som blivit så vanliga: *toalett* = (tvättning med) liten duk, *tablett* = liten bräda, *kassett* = liten låda, *rosett* = liten ros, *bankett* = (måltid på) liten bänk och *kupong*¹⁶, *salong* = stor sal, *ballong* = stor boll, *balkong* = stor bjälke.

1700-talet

En hel del franska lånord som användes på 1700-talet finns inte längre kvar i modern svenska men mycket har bevarats och ingår i det allmänna språkbruket.

affär ¹⁷	aktör / aktris	apropå	assiette ¹⁸	balkong
biljett	blond	budoar ¹⁹	bukett	butik
byffé	byrå	champinjon	charmant	dansant
debut/era/	delikatess	departement	diadem	elegant
familj	figur	graciös	intressant	insinuant
jalusi ²⁰	kavaljer	konsert	kupé	kusin
lila	lyx	manikyr	medalj	maräng
moatje	mätress	nyans	omelett	parfym
pikant	pjäs	poesi	portfölj	radikal
rustik	rysch	schäs/long/	seriös	simpel
skandal	tambur	violet	volang	

1800-talet

Ännu på 1800-talet fick svenskan in många ord från franskan inom t.ex. mode, nöjen, politik mm.

ami	blus	brosch	byråkrati	difteri
diplomat	ensemble	estråd	etapp ²¹	foajé
kafé	kåseri	liberal	massage	miljö
morfin	morän	parkett	patiens	persienn

¹⁶ Avskiljbar del av större papper, som vanligen ska fyllas i t.ex. svarskupong. (ibland även om mindre blankett t.ex. tipskupong, matkupong.) Källa NE:s ordbok.

¹⁷ av *a faire* = till att göra

¹⁸ av lat. *adsedita* = som sitter vid

¹⁹ av *boudoir*

²⁰ = svartsjuka; skydd för nyfikna blickar

²¹ av holländska *stapel* = (varu)nederlag

radikal	ramp	refräng	repris	rysch
soaré	social	sufflett	talong	turné
tyll	varieté	vestibul		

Köksord

Det franska köket har givit oss en hel del ord:

à la carte	aladåb ²²	aperitif	beurre manié ²³	biskvi ²⁴
buljong	brässera	bryna	byffé	café au lait
chateaubriand	chèvre	cider	coupe ²⁵	crème fraîche
croissant ²⁶	dessert	entrecôte	filé	fondue
frikassé	färs	glass	gratäng	konjak
kräpp	kuvert	majonnäs	marinera	meny
omelett	panera	pochera	pommfritt ²⁷	pralin
puré	ragu	remulad	restaurang	rulad
sky ²⁸	supé	svart kaffe ²⁹	sås ³⁰	vin

1900-talet

Från förra århundradet har vi ord som *au pair*, *portier*, *sabotage*, *varieté*, *vernissage* (utställning då målarna fernissat de utställda tavlorna).

Citatlån

En del franska uttryck har ograverade lånats in i svenskan:

- *comme il faut* 'som sig bör, som det passar sig',
- *déjà vu* 'något som man redan sett', något bekant,
- *laissez-faire* 'låt gå'- metod,
- *l'esprit d'escalier* 'komma på en kvickhet först när man kommit ut i trappan', dvs. för sent,
- *embarras de richesse* 'förlägenhet att välja bland flera möjligheter',
- *les extrêmes se touchent* 'ytterligheterna berör varandra',
- *fait accompli* 'fullbordat, oåterkalleligt faktum',

²² av *à la daube* = tillagat i gryta

²³ "knådat smör"

²⁴ av *biscuit* = "gräddat två gånger"

²⁵ Efter rätt serverad i "portionsglas".

²⁶ = "den växande"; nymåneliknande bröd

²⁷ av *pommes frites*

²⁸ av *jus* (samma ord som eng.)

²⁹ översättningslån av *café noir*

³⁰ av *sauce* (lat. *salsa*)

- *pö om pö* av *peu à peu* 'lite i taget', så småningom (= eng. *little by little*, italienska: *a poco a poco*, spanska: *poco a poco*),
- *rendezvous* kärleksmöte,
- *tête-à-tête* 'huvud vid huvud', ett förtroligt möte på tu man hand jfr vara i *täten*.

Stavning av franska lånord

Stavningen har ofta försvenskats bl. a. med införandet av *å, ä, y* och *ö* och *slut-s* i stället för *au, ai, u, eu* och *-ce* såsom i ovannämnda *sås, majonnäs, meny, miljö, glass*.

Vidare har stavningen "försvenskats, så att *oa* har ersatt det franska *oi* i ord som *toalett* eller *trottoar*, och *-ang* och *-äng* hsr ersatt *-ant* och *-in*: *restaurang, gratäng*.

Vanliga franska personnamn har också i olika tider blivit vanliga i svenska: *Anne, Annette, Beatrice, Eugen/ie/, Charlotte, Catrine, Christine, Desirée, Louise, Marie, Sophie, Therese*.

ENGELSKA

Redan på 1700-talet kom engelska lånord in i svenskan:

biffstek	bulldogg	jockey	kalops	klubb
mobb	mugg	paj	porter	pudding
scones	sherry	vadd		

Senare kom fler, framför allt termer från sport:

after ski	big five ³¹	camping	handicap	high five
hockey	knockout	(skid-)lift	match	paddla
race	rekord	scout	serve	set
sit up	skateboard	snowracing	sprinter	spurt
tennis	träna			

Underhållning

bug	discjockey	disco	film	foto
jackpot	jazz	juice	live	long-playing
/milk/ shake	show	stand in	swing	twist
toastmaster				

Kläder och skönhetsvård

dress	duffel	eyeliner	jeans	jumper	make-up
overall	outfit	piercing	pullover	shorts	slipover
smoking	spray	top/less/	trainscoat		

³¹ Från början en jaktterm för storvilt senare använt på andra områden.

Arbets- och affärliv

bestseller	box	buffert	business	gentleman
jobb	komfort	kommitté	lock-out	manager
strejk				

Många andra ord och uttryck inom olika områden.

after shave,	after sun	all right	all round	babylift
babysitter	baglady	banta	black out	catering
catwalk	cocktail	container	cool	(magasin) cover
curling(föräldrar)	deadline	/big/ deal	dejt/a/	dip
doggy bag	drive	drop in	dumpa	fair play
fair trade	fajtas	fejs	globetrotter	(ha) go (i sig)
grooming	hifi ³²	image	jet lag	kick-off
kidnap	knowhow	nais (nice),	non stop	odds
O.K.	peak	piercing	pinuppa	plattform
refill	reporter	service(minded)	shop/pa/	slang
smart	snobb	softa	sorry	spotlight
striptease	tank	team	time out	trigga
tuff	turist	TV (television)	vegetarian	WC (water closet)
warming-up-party	week-end	wifi ³³		

Datatermer

app(lication)	backslash	chatta	deleta	escapa
facebook	googla	handsfree	internet	laptop
layout	logga in	mejla	outsource	pad
power point	selfie	skypa	smartboard	smartphone
twitter				

Förkortningar

BMI = body mass index	DVD = digital video disk	PR = public relation
PDF = portabelt dokumentformat	SMS = short message service	USB = Universal Serial Bus
WWW = world wide web		
ADHD = Attention-Deficit/Hyperactivity Disorder	PTSD = posttraumatic stress disorder	
SIDS = sudden infant death syndrome/	STD = sexually transmitted disease	
damp = deficits in attention, motor control and perception		

³² av *high fidelity*

³³ *wire fidelity* dvs. sladdlöst; Möjligen snarare en ordlek på *hifi*.

Utropsord som *wow*, *shit*, *sure* och *yes* har blivit vanliga i svenska i en tuffare betydelse en bara ett 'ja'. Över huvud taget används engelska ord och uttryck för att ge ett litet tufft eller klatschigt inslag i talet.

Nya verb har bildats med tillägg av *-a*: *chartra*, *filma*, *putta*, *pusha*, *jobba*, *mobba*, *softa*, *strejka*.

Flera engelska ord har lånats in i sin pluralform och används ofta som singularis i svenskan: *bebis* och därtill svensk pluralis *bebisar* av *babies*, *chips*, *clips*, *keps* (av *caps* plur. av *cap*), *kex* (av *cakes*), *koks*, *pickels*, *potatis* (av *potatoes* från taino *batata* via spanska *patata*), *pumps*, *räls* (av *rails*), *shorts*, *tips* och det indiska (hindustani) *pyjamas*.

Under första delen av 1900-talet var engelskans inflytande på svenskan dock begränsat till vissa områden. Det verkligt intensiva engelska inflytandet är ett efterkrigsfenomen och engelskan har idag blivit det helt dominerande långivarspråket inom sport, affärsliv, underhållning, teknik -- speciellt IT -- och vetenskap för att bara ta några exempel. Man skulle kunna jämföra nutidens engelska inflytande med lågtyskans under medeltiden.

Ibland har de engelska lånorden senare fått utökad betydelse: *album*, som på latin betyder 'vit' och som hos romarna var en sorts anslagstavla bestruken med gips, är inte längre bara ett fotoalbum utan även en longplayingskiva, *spendera* används inte bara om pengar utan också om tid och med *atlet* av grek. *athletes* = 'kämpe' menas både tävlingsdeltagare och friidrottare.

Men inte bara enskilda engelska ord kommer in i svenskan; hela engelska uttryck och satser sätts ofta in i svenskt tal och skrift t.ex.: *He is still going strong*, *take it easy*, *a good loser*, *absent friends*, *all inclusive*, *bed and breakfast*, *happy hour*, *help yourself*, *be on speaking terms*, *learning by doing*, *print-on-demand*, *say when*, *so far*, *so what?*, *trial and error*, *to the bitter end*, *wash and wear*. Engelska har ju under 1900-talets senare hälft och framåt haft ett enormt genomslag på många områden som ekonomi, film, musik, radio, sport, TV, turism, vetenskap och används numera dessutom ofta som universitetsspråk och i undervisning i vissa skolklasser och svenskan har därmed utsatts för domänförlust.

Översättningslån

allsång ← community singing	bandspelare ← tape recorder
brevvän ← pen pal	datavirus ← computer virus
det är upp till honom av <i>it's up to him</i>	följa upp av <i>follow up</i>
ha en bra dag av <i>have a nice day</i>	hemsida av <i>home page</i>
hjärntvätt av <i>brainwashing</i>	huvudvärk (= problem) av <i>headache</i>
hård-/mjukvara av <i>hard-/software</i> (se s. 14!)	hörna av <i>corner</i>
kedjereaktion av <i>chain reaction</i>	ladda ner av <i>download</i> , (se s. 12!)
lagarbete av <i>team work</i>	nedräkning av <i>countdown</i>
skrivare (utskriftsmaskin för datorer) av <i>printer</i>	slag(anfall) av <i>stroke</i>
soffpotatis av <i>couch potato</i>	ståuppkomiker av <i>stand up comedian</i>

Dator är en nybildning, en avledning till ordet "data" med latinska agentsuffixet -or -- i analogi med "motor", till "movere", röra sig -- för engelskans *computer*.

Suffix

Det engelska suffixet *-ing* finns ograverat kvar i en del ord: *clearing, kamping, paddling, screening, stretching, träning, votering*.

Ibland har *-ing* ersatts med det svenska substantivsuffixet *-ning*: *bokning, dumpning, filmning* genom att verb hade bildats av dessa ord med den svenska infinitivändelsen *-a* t.ex. *boka, filma, dumpa, jogga mobba, strippa, surfa* som sedan substantiverats på svenskt vis med *-ning*.

Emellanåt används båda varianterna: *stripping - strippning, doping - dopning, jogging - joggning, mobbing – mobbning*.

Suffixet *-ize* ersattes med *-isera* eller ibland med *-era*: *standardisera, urbanisera, minimera* och *-ate* med *-era*: *indikera, kommunicera*.

Stavning

Många engelska lånord har anpassats till svensk stavning: *c* och ibland *ch* har ersatts med *k* eller med *s*:
document > dokument archive > arkiv hospice > hospis

Somliga gamla och en del nya lån har fått helt försvenskad stavning:

babies > bebis	bowl > bål	cakes > kex	chance > chans	coke > koks
date > dejt	fight > fajt	flirt > flört	hike > hajk	mail > mejl
pie > paj	rails > räls	site > sajt	skate > skeit	snob > snobb
stop > stopp	strike > strejk	tape > tejp	tight > tajt	time > tajma

I en del ord har uttalet försvenskats, såsom *baby, google, jazz, smash*, i andra fall har betoning förskjutits till sista stavelsen *black-out, knock-out, lay-out, make-up*.

En del engelska lånord har senare ersatts av svenska översättningar eller nya svenska ord *download* blev 'ladda ner' (se sidan 11), *cheeseburgare* 'ost'burgare, *feed back* 'återkoppling', *hard/soft/ware* 'mjukvara', (se sidan 11), *multiple choice* 'flervalsfrågor', *overhead* 'arbetsprojektor', *printer* 'skrivare' (se sidan 11), etc.

De engelska ord som lånas in får i regel en snävare betydelse i svenskan än de har i engelskan, vilket ofta har varit själva idén med lånet. I engelskan är till exempel *tape* olika typer av band, inte alls bara *tejp*, *chips* många sorters flisor och hör inte bara hemma när det är fråga om potatis eller data, med *city* menas en stad (med katedral) och inte som i svenskan en större stads centrum, to *crawl* (jfr sv. *kravla*) betyder att 'krypa', 'åla eller smyga sig', 'myllra och vimla' och står alltså inte bara för simningstermen 'crawla', *dressing* inte bara en slags salladssås utan har också flera andra betydelser som 'påklädning', 'smyckande, skyltning', 'gödsel', 'garnering', 'förbandsmaterial' mm., *drink* betyder dryck i allmänhet och är inte någon speciell aperitif, *event* är en stor händelse i flera sammanhang men har lånats in som sportsterm som 'programnummer', 'tävlingsgren', *hot* betyder 'het' medan det på

svenska används mest i betydelsen 'kryddstark', *look* lånades in i betydelsen 'utseende', *miss* motsvaras inte bara av svenskans 'missa' utan betyder även 'sakna' eller 'utelämna', *mobba* i betydelsen 'förfölja, ansätta' har blivit mycket vanligt på svenska medan med engelskans *mob* även menas 'samla sig i hopar, skocka sig', *juice* betecknar i engelskan flera olika sorters (kött)safter, *the public* betyder 'allmänheten' eller den breda offentliga publiken, *skip* 'hoppa' i olika betydelser medan svenskans 'skippa' bara är en variant av dem, *stroke* betyder bara 'slag' eller 'smekning' i allmänhet och är inte endast en sjukdomsterm och *union* är inte bara en union utan kan också vara en förening, anslutning, koppling eller enighet.

Eftersom svenskan emellertid hela tiden påverkas av engelskans uttrycksätt, är det ju inte så säkert att den nuvarande semantiska bakgrunden inte med tiden kommer att ändras. Det händer att uttrycken förkortas vid inlåningen. *Basket* betyder ju på engelska bara 'korg' och *pocket* 'ficka'. Korgbollsspelet heter *basketball* och den lätta boken som man kan bära med sig i fickan är en *pocket book*. Ibland har orden fått en helt annan betydelse i svenskan och motsvarande begrepp heter någonting annat på engelska. *Mobba* motsvaras av *bully* på engelska, *free-style* av *walkman* eller *personal stereo* och *hammock* av *garden swing*. Det engelska *hammock* betyder 'hängmatta'.

Somliga ord har helt eller delvis fått ny betydelse. Liksom många lånord från engelskan fått en mer inskränkt betydelse i svenskan har en liknande utveckling skett också för flera latinska ord som finns som lån både i engelskan och svenskan. Ibland har de fått olika betydelser och de engelska lånen står ofta närmare den ursprungliga latinska betydelsen: eng.

- *actual* = verklig, faktisk; sv. aktuell = *current*,
- *concurrent* = samtidig, jämlöpande, samverkande; sv. konkurrent = eng. *competitor* (medtävlare i affärer);
- *eventually* = slutligen; sv. *eventuellt* = eng. *maybe*;
- *magnitude* = storlek, omfattning, betydelse och som vetenskaplig term för att mäta en stjärnas ljusstyrka eller en jordbävningens styrka; sv. magnitud används endast som vetenskaplig term,
- *rector* (vanligast) = kyrkoherde; sv. rektor = *headmaster*, *head mistress*;
- *final* = slutlig; sv. final = slutkamp i tävling;
- *operate* = operera, verka, göra; sv. operera (medicinskt);
- *figure* = figur, siffra, beräkna; sv. figur = gestalt, /kropp/form, bild;
- *genial* = gemyttlig, vänlig; sv. genial (= snillrik, genialisk) = eng. *ingenious*; Jfr ovan!
- *primitive* = ursprunglig; sv. primitiv = enkel;
- *filial* = sonlig, dotterlig; sv. filial = dotterbolag;
- *conductor* = ledare, dirigent, konduktör; sv. konduktör, som förr tog upp avgift på bussar och spårvagnar,
- *conserve* = bevara; sv. konservera (gäller mest mat);
- *contract* = dra samman, fördrag, kontrakt; sv. kontrakt = skrivet avtal;
- *extract* = utdrag; sv. extrakt (från filtrerad dryck);
- *motion* = rörelse i flera olika sammanhang; sv. motion = kroppsrörelse = eng. *physical exercise*,
- *obligation* = förpliktelse; sv. *obligation* = eng. *bond*,

- *offer* = erbjuda/nde/, frambära; sv. *offer*, som man bär fram till gudar;
- *provision* = bestämmelse, villkor; sv. *provision* = extra betald belöning = eng. *commission*;
rapport = förbindelse, nära relation; sv. *rapport* = redogörelse, utlåtande = eng. *report*;
- *receipt* = kvitto; *recipe* = matrecept; sv. recept för mat **och** medicin;
- *reco'rd* = /skriva en / minnesanteckning;
- *re'cord* = grammofonskiva, rekord; sv. *rekord* = det högsta nedtecknade tävlingsresultatet;
- eng. och ty. *Semester* (av lat. *sex menses* = sex månader) = termin; sv. semester = *holiday/s*,
vacation.

Det fortsätter att välla in engelska ord och fraser i svenskan. En del blir kvar, andra försvinner fort.

Några vanliga personnamn inlånade från engelskan: *Alice, Alfred, Annie, Benny, Betty, Daisy* = tusensköna av *day's eye*, *Dick, Edvard, Edvin, Emily, Fanny, Georg/e/, Harry, Harriet, Henry, Jane, Jenny, Jerry, John, Kenneth, Kent, Mary, Martin, Robert, Roger, Sally, William (Bill)*.

LATIN

Under olika tider har alltså tyska, franska och engelska dominerat som långivarspråk för svenskan. Men ofta har ord eller delar av ord som kommit in genom dessa språk haft sina rötter i latin, som därigenom haft en stor indirekt betydelse för det svenska ordförrådet. Naturligtvis har vi också fått mängder av ord eller uttryck direkt från latinet, eftersom detta språk så länge var ett lingua franca för det bildade Europa såsom den katolska kyrkans, skolutbildningens, diplomatins och framför allt vetenskapernas språk och vad som gäller för latin, gäller också för det stora grekiska ordförråd som kom in med latinskt lärdoms- och vetenskapsspråk.

Genom behovet av termer för vetenskaplig teknik och engelskans dominerande roll som världsspråk under slutet av 1900-talet och början av 2000-talet har engelskan blivit den ständigt stora förmedlaren av latinska och grekiska lån och övertagit den roll som tyskan och franskan tidigare hade.

Ibland har därmed samma latinska ord kommit in i svenskan på olika vägar, under olika tider och genom olika långivarspråk som "mellanhänder". Sådana ord är till exempel de redan nämnda *mästare* – *magister*, *kammare* – *kamrer* – *kamrat* - *kamera*, *krönika* - *kronologi*, *ståt* – *stat* – *status*, vidare *äventyr* – *advent*, *fe* (via franska) – *fatal*, *grotta* (via italienska) – *krypta* = *dold* (grek.), *hotell* – *hospital*, *krona* – *corona* (= krans), *pärm* – *pergament* (från biblioteket i staden **Pergamon**), *sky* = *steksås* av franska *jus* och = *fruktsaft* av engelska , båda från latinets **ius** sås, *spad*, *soppa*, *just* – *justera* - *schysst* av lat. **iustus** rättvis, rätt, *sjappa* – *escapa*, *kappa* – *kåpa* – *kapuschong* – *cape*, alla troligen av folkligt latin **cappa** = mantel, *kapsel* – *kassa* – *kassett* – *kassör* av lat. **capsa** = ask, låda, *skriva* (som lånades in så tidigt att det blev ett

starkt verb med avljud: *skrev, skrivit* och inte "skrivade, skrivat") – *skribent* av lat. **scribere**, m.fl. Ibland har orden också gått vidare som lån i finskan: kirja = bok av *skriva*.

Här nedan följer några fler exempel på 'orddubletter' med samma ursprung inlånade på olika tider, vägar och europeiskspråkliga förmedlare:

amnesti – amnesi - anamnes; ämbar - ampel - ampull - amfora;

baguette - bacill; batalj – debatt; brillor – briljanter; bulletin – biljett;

butik (bodega) – apotek; chans – dekadans; dadel – daktyl; drake - dragon;

fernissa – vernissage; fårs - fars; cittra – gitarr;

kalas – kolla/tionera/; klimat – klimax; kompanjon – apanage;

kärra karikatyr; lira - lyra;

Margareta – margarin; melon – marmelad; muskel – mussla; nykter – nokturn;

bankrutt – pank; pärs –press; revir –Riviera – rival; roll- kontroll;

roman –romansk; salva – salut – salvia; triumf - trumf; tumult – tumör.

Neutrala ord som slutar på -um

Diverse neutrala ord på **-um** finns som lånord i svenskan av vilka några har kvar sin latinska pluralis på **-a**:

akvarium	album	centrum pl. centra	datum pl. data	faktum pl. fakta
imperium	indicium	museum ³⁴	observatorium	preludium
premium	solarium	spektrum	ultimatum	

Feminina ord som slutar på -a

area	arena	flamma	gloria	historia (grek.)
kamera	karta (grek.)	materia	matrona	penna
planta	skala	skola (grek.)	summa	villa

Maskulina ord som slutar på -us eller -r

cancer	cirkus	diskus	fokus	magister	minister	status
--------	--------	--------	-------	----------	----------	--------

Ord utan ovanstående ändelser

En del av de latinska orden på *-a, -us, -um* från latinets 1:a och 2:a (eller 4:e) deklinationer har lånats in utan dessa sista ändelser och låter därmed mer svenska:

cell	cement	disk	dokument	exil	fabrik	fest
figur	form	frukt	industri	instrument	koloni	kultur
mur	natur	nerv	patron	person	port	princip
ros	sex	stat	stil	ven	vin	

³⁴ Lån från grekiska.

Från 3:e deklinationen har vi

- neutrala ord som slutar på *-men*: examen pl. examina, omen, pronomen, tentamen
- maskulina som slutar på *-or* för ämbetsmannatitlar och apparater: doktor, lektor, pastor, motor, dator, traktor
- ord som i latinet slutar på **-is** men som tappat sin ändelse: pest av **pestis**, väst av **vestis**, klass av **classis**.

Ändelsen **-is** har blivit produktiv och satts ihop med rena svenska ord eller tidiga latinska lån som dagis, fegis, kompis, kondis, mellis, nervis, tjockis, vaktis.

Förkortningar

Några latinska förkortningar har blivit seglivade:

- etc. (**et caetera** = och övrigt/ "och så vidare")
- det medeltida stenografitecknet & (= *et* 'och')
- CV (**Curriculum vitae** = levnadslopp)
- N.N. (**Nomen nescio** = Jag vet inte namnet (om okänd person))
- PM (**pro memoria** = för minnet,
- PS (**post scriptum** = efter det skrivna)

Vanliga latinska ord och uttryck

- **alias** = annars, en annan gång (om personer som uppträder med olika namn)
- **alibi** = på annan plats
- **alter ego** = ett annat jag dvs. person i roman som har drag av författaren själv
- **anno** ablativ singular i året
- **arena** = sand, sandfält, skådebana
- **agenda** = saker som ska behandlas
- **credo** = jag tror, trosbekännelse
- **deus ex machina**, om något oväntat griper in i en svår situation
- **eo ipso** = genom själva saken, i kraft av det sagda, i och med detta
- **ergo** = alltså, inleder en slutledning/konklusion i logiska bevis
- **ex libris** = från böcker, bokmärke
- **grat/i/is** ablativ plural = med tack
- trolleriformeln **hokus, pokus**, som kommer från instiftelseorden till nattvarden: **Hoc est corpus meum** = Detta är min kropp/lekamen
- **in memoriam** = till minne
- ett dåligt **omen** = förebud
- **omnibus** (dativ plural) = för alla

- **pax** / **pass** = fred, en fristad från förföljare i vissa lekar
- **rebus** (ablativ plural) = med saker
- **status quo** = ställning i vilken (det var från början; eg. med en fortsättning **ante bellum erat** = det var före kriget)
- **summa summarum** = summornas summa dvs. totalsumma
- **tabula rasa** = eg. 'skrapad tavla/bräda', oskrivet blad i bildlig betydelse, därav även *tabelras* och *tabbe*
- **terra firma** = fast mark
- **veto** = jag förbjuder
- **via** (ablativ singular = på vägen
- **vice versa** = i omvänd växling (ordning)

Vetenskapliga termer

Vanliga vetenskapliga latinska (och grekiska) facktermer vandrar ofta ut i vardagsspråket.

- **origo** = ursprung
- **ibidem** = på samma ställe, dvs. med referens till samma skrift som tidigare nämnts i akademiska uppsatser
- **IV** (**in vitro** = i glas, dvs. provrör)
- **in situ** = på /sitt ursprungliga/ ställe
- **ex vivo** = ut från dvs. utanför den levande (kroppen)
- **loco sigilli** = plats för sigill
- verbens **tempus** = tid/sformer/ och **modus** = uttrycks/sätt/sformer
- substantivens **genus** = kön och **kasus** = fall
- **homo sapiens** = vis människa
- **/pen/umbra** = /halv/skugga
- **corona** = /solens/ krans
- könsord, **genitalia**, som **anus** = ring, **penis** = svans, **coitus/concubitus (interruptus)** = (avbruten) sammangång/ samlag, **vagina** = slida, **vulva** = snippa ev. av **volvere** = rulla
- blomnamn som *liljekonvalje* av **lilium convallium** = *dalarnas lilja*, *tussilago* av **tussis** = hosta, *ros* av **rosa**, *viol* av **viola**
- sjukdomar som **cancer** = kräfta, **angina pectoris** = bröstförträngning, kärlkramp

Prefix

Många latinska prefix har lånats in och blivit produktiva och även ibland satts ihop med inhemska ord:

advokat	antedatera	bisexuell	expressiv	extrapris
infrastruktur	injektion	intakt	internationell	intravenös
introvert	kontakt	kontraterrorism	kontroversell	multinationell
objekt	postindustriell	prenumeration	produktion	retroaktiv
retur	semifinal	subkultur	superlativ	supranaturalism
transport	ultraviolett = UV	universell		

Ditt **ex** var någonting **extra**, verkligen **super**!

Grekiska prefix

På samma sätt förhåller det sig med de grekiska prefixen:

analfabet	anekdot	analys	atom	autograf
diabilder	dialog	koldioxid	hemisfär	heterogen
homosexuell	hyperkänslig	hypotes	katalysator	megabyte
metamorfos	mikrovågsugn	monogam	panafrikansk	paragraf
polyteism	prognos	prostata	pseudohändelse	synonym
telenät	ärkeskurk³⁵			

Latinska personnamn

Några vanliga latinska personnamn: *Albin, Alma, Amanda, Magnus, Camilla, Cecilia, Clara, Claudia, Emil/ia/, Laura, Margareta, Paul/us, -a/, Rosa, Stella, Viktor/ia/, Vincent, Viola.*

FINSKA

Från finskan finns några få lånord:

- pjäxa från *pieksu*
- känga från *kenkä* = sko
- pojke från *poika*
- *kova* (slangord för pengar) från **kova** = hård
- *kola* (slang för att dö) från **kuolla** = dö
- *rappakalja* (struntprat) från **rapa kalja** = dåligt öl, osilat spisöl

³⁵ Ärke- av grek. *archi* som i arkitekt = den främste byggmästaren.

- **sisu** = kampvilja, envis uthållighet, ilska, att aldrig ge upp. (Sisu sägs ibland vara typiskt för det finska folklynnnet och ordet fick internationell spridning under vinterkriget 1939-40 mot Sovjetunionen.)

Några vanliga finska personnamn: *Aina, Eila, Marja, Laila, Lauri, Pekka, Pirjo, Tertu.*

SAMISKA

Från samiskan kommer

- *kosa/kåsa* (liten kopp med handtag) av **gukse**
- *jojka* av **juoikat** = sjunga
- *kåta* (traditionell samisk bostad) av **goathe**
- **tolka** åka skidor efter ren
- *vaja* av **vátjav** = renko

Diverse långgivande språk

- Från **estniskan** *kajka* (*kaikuma* = gunga, vackla).
- Från **ungerskan** *hejduk* (stråtrövare), *husar*, *sabel*.
- Från **turkiskan** /kål/*dolma*(fyllning), *kalabalik* (bråk, virrvarr), *kiosk* (litet hus i en park).
- Ordet *tundra* kommer från kildinsamiska *tūndâr*, vilket betyder "skoglöst berg; fjäll".

Några **ryska** lån är: *torg, borsch, kefir, sputnik, vodka.*

Några ryska personnamn: *Boris, Ivan, Katja, Lara, Olga (= Helga), Sonja, Tanja, Vanja, Vera.*

Från **romani** har bl.a. kommit

- *tjej* = flicka, av romani *tjaj*, som betyder dotter
- *bast* = år
- *bassning* = ovet
- *ding* = dum
- *gycke* = hund
- *lattjo* = rolig, ursprungligen från ordet *lačo* som betyder god
- På svenska har ord som *haja* (förstå), *pröjsa* (betala), *kirra* (ordna, fixa) och *vischan* (landsbygden) fått en slang-karaktär som de inte har i ursprungsspråket .

ITALIENSKA

Från italienskan finns flera lånord:

Musiktermer

<i>adagio</i>	<i>allegro</i>	<i>alt</i> ³⁶	<i>baryton</i> ³⁷	<i>crescendo</i>
<i>da capo al fine</i>	<i>diminuendo</i>	<i>forte</i>	<i>largo</i>	<i>legato</i> (-båge)
<i>/mezzo/sopran</i>	<i>piano</i> (jämn, lugn)	<i>pianissimo</i> .(mycket jämnt, lugnt)	<i>staccato</i>	<i>tempo</i>
<i>tenor</i> ³⁸				

Bankväsende

bank (*banco/banca* (bank, växlarbord jfr *bänk*)

bankrutt/pank (*banca rotta* = sönderbrutet växlarbord)

giro, kontant, konto, rabatt av *rabattere* = slå ned, draga av.

Mat och dryck

<i>broccoli</i>	<i>cappuccino</i>	<i>espresso</i>	<i>gnocchi</i>	makaroner ³⁹
<i>minestrone</i>	<i>ossobuco</i>	<i>pasta</i>	<i>pesto</i>	<i>pizza</i>
<i>risotto</i>	<i>salami</i>	<i>spaghetti</i> ⁴⁰	<i>tapenade</i>	<i>tiramisù</i> ⁴¹

Andra vanliga ord inlånade från italienskan

basta (tillräckligt), *bravo/bra* (duktig), *fiasko* (misslyckad flaska), *kalsong* (*calzone* = långstrumpa), *korridor*, *maffia* (*mafia*), *pajas* (*pagliaccio*), *terracotta*.

SPANSKA

Från spanskan har kommit *armada*, *gazpacho*, *mañana*, *paella*, *siesta*, *tapas*, *tortilla* och senare *nada*.

Spanskan är också ett stort förmedlarspråk för både ord från araberna och de mellan- och sydamerikanska indiankulturerna.

ARABISKA

Ett kulturspråk som liksom latin och grekiska gett Europa en stor lånordsskatt är arabiska. Från 700-talet då araberna gick segrande fram genom Nordafrika, Sicilien och Iberiska halvön och fram till nutiden har arabiska ord strömmat in genom Europa. Latinet, spanskan och italienskan var länge de huvudsakliga lånordsförmedlarna. Precis som när det gäller latin och grekiska har

³⁶ Ursprungligen hög mansstämma.

³⁷ Av grek. *barýs* = tung.

³⁸ = som håller fast huvudmelodin

³⁹ Av venitianska *macaroni*; it. *maccheroni* av *maccare* = knåda.

⁴⁰ Av *spago* = tråd, snöre.

⁴¹ = dra mig upp

de arabiska orden sedan kommit in i svenskan via något annat språk som tyskan, franskan eller på senare tid engelskan. Ibland har arabiskan i sin tur förmedlat ord från något annat språk som persiska, turkiska, latin, grekiska eller afrikanska språk. Exempel på ett latinskt och ett grekiskt ord som via arabiskan vandrat tillbaka in i spanskan och sedan vidare genom Europa är **aprikos** från spanska *albaricoque* av arabiska *al-barqûq* av latin **præcox** tidigt mogen (eg. "före kok"); **gitarr** (1662), jfr. engelska *guitar*, av franska *guitre*, spanska *guitarra* med samma betydelse av arabiska *qîthârah* ur grekiska **kithara** *citra*.

Två ord inom militärlivet som kommit in i svenskan via högtyskan är *amiral* och *arsenal*.

Vetenskapliga termer och kemiska ämnen:

algebra	alkali	alkemi	amalgam	arabiskt gummi	azur
benzoin	kaliber	nadir	siffra	zenit	

Djur, växter och kryddor

albatross	apelsin	durra	gasell	giraff
hasch	henna	jasmin	krokus	orange
pomerans	saffer	saffran	sesam	spenat

Byggnad och heminredning

alkov	divan ⁴²	karaff	karaffin ⁴³	lacka
madrassera	minaret	ottoman	soffa	tambur ⁴⁴

Islam eller muslimsk kultur

Alkoran	harem	imam	muselman	moské
muslin	osman	sultan	sunnit	sura

Andra arabiska lånord

beduin	damask	damast	denar	gips	hasard ⁴⁵
jacka	kabel	kaffe	kaftan / kofta ⁴⁶	karat	kattun
koptisk	lack	lila	lime	magasin	massage
mumie	mysk	orangeri	razzia	saracensk	schack
scherif	tara	tariff			

⁴² Från persiska.

⁴³ Från italienska; ytterst från arabiska 'karaff'.

⁴⁴ Från persiska.

⁴⁵ Via franskan av *az-zahr* < *al-zahr* 'tärningen'.

⁴⁶ Från turkiska.

Från utomeuropeiska språk har annars framför allt kommit lånord på inhemska växter, djur och maträtter till exempel

från olika **indianspråk**: *choklad, kakao, majs, potatis, tomat, tobak*

från **australiska språk**: *dingo, koala, känguru*

från **turkiska**: *dolmar* = fyllningar, *kebab* av *kebab*, 'grillat kött', *tulpan* (släkt med ordet *turban*), *tzatziki* (via nygrek. τζατζίκι) av *cacık*

från **persiska**: *arsenik, balkong* och *pyjamas*,

från **sydkinesiska**: *te*

Vidare har speciella etniska företeelser givit svenskan ord som *geisha*, *harakiri* = 'mage-skära' och *kamikaze* = 'gudomlig vind', *kara-te* = 'tom/obeväpnad hand', 津波 **tsunami** = 'hamnvåg' från **japanska**.

Anorak 'tunn vindjacka med kapuschong', *igloo* 'ishus', *kajak* 'mansbåt' (jämför *umiak* 'kvinnobåt') och *parkas* 'knälång vindjacka med pälskantad kapuschong' är **inuitiska (eskimåiska)** lånord i svenskan.